

MUSEUMS

poster

NR. 3 / AUGUST 2006
POST & TELE MUSEUM

På havevandring i renæssancen

Af Jacob Westergaard Madsen

1600-tallets lysthaver var yndede steder for refleksion over naturens mangfoldighed. På Post & Tele Museums nye udstilling træder gæsterne ind i en verden af blomster, grøntsager, citrustræer og lysthuse – til refleksion over det fascinerende renæssance-menneske Paul Klingenberg (1615-1690).

Post og planter

Udstillingens titel indfanger to absolutte hovedsider af Paul Klingeborgs liv og virke. I 30 år var han generalpostdirektør og effektiviserede det forholdsvis nye nationale postvæsen, så det blev en god forretning. Så god, at han ikke fik sin kontrakt forlænget – i stedet overgik forpagtningen til kong Christian 5.s søn, Christian Gyldenløve. Over en næsten lige så lang periode førte Klingenberg havedagbog, når ikke hans forretningsaktiviteter optog for meget af hans tid. Her noterede han årets gang i sine stort anlagte haver. Dagbogen er et vidnesbyrd om den store havemand, han var – og også blev anset som i sin samtid.

Museet omdannet til lysthave

Straks, når man træder ind i museets forhal, mødes man af højbede med vækster fra 1600-tallets danske haver. Rundt om er der kendte elementer fra tidens haver, blandt andet store buer med espalierer. Denne del af udstillingen sætter fokus på havens betydning i 1600-tallet: Hvad indeholdt haverne?

Titelbladet fra John Parkinsons *Paradisi in Sole Paradisus Terrestris* (1656). Tidens havebogsforfattere så lysthaverne som en genfødsel af Edens have. Foyle Special Collections Library, Rare Books Collection FOL. SB97 PAR, King's College London.

Hvori lå fascinationen? Var der et økonomisk motiv? Og hvad gik den såkaldte tulipan-boble fx ud på?

Klingeborgs mange hatte

Fra forhallen går turen op på 1. sals balkon. Her fortsætter have-scenografien med flere blomster, træer, buske og sågar et lysthus. Nu kommer man tættere på personen Klingenberg, som ikke blot gjorde sig i post og planter. Som man kan læse mere om i den følgende artikel, var han en sammensat mand, som gittede sig ind i et af Europas store handelsdynastier og opnåede tætte relationer til den danske konge-

magt. Mod slutningen af sit liv mistede han det meste af, hvad han havde opnået, og gæsterne får mulighed for at følge ham hele vejen i storhed og fald.

Udstillingen er opbygget med assistance fra landskabsarkitekterne Greg Kobett og Stig Lauritsen fra Paradehuset ved Gisselsfeld Kloster.

Udstillingen „Post & Planter – havevandring i renæssancen med generalpostdirektør Paul Klingenberg” kan opleves på Post & Tele Museum i perioden 11. august-22. oktober 2006.

Klingenberg – en gifte-lysten borger på vej op

Af Jacob Westergaard Madsen

Da Postvæsenet i 1653 kom på private hænder, skete overdragelsen til den særdeles driftige herre Paul Klingenberg, som var midt i en nervepirrende kamp: Forsøget på at opnå ægteskab med Albert Baltser Berns' datter.

Klingenberg var i gang med at gøre karriere under storkøbmanden A. B. Berns, da denne i 1652 blev alvorligt syg. Nu var det Klingenberg magtpåliggende at få fuldbyrdet en forlovelse med Berns' ældste datter, Anna. Med et sådant ægteskab ville Klingenberg blive

D. Vertangens maleri af svenskernes belejring af København i 1659. De øgede krigsudgifter satte lånevillige borgere som Klingenberg i en nøgleposition i forhold til kongemagten. Tilhører Rosenborg Slot.

del af en af Europas rigeste familier, som havde handelskontakter over hele Europa.

Afslag og postvæsen

Men Berns døde sidst på sommeren 1652. Og da Klingenberg samtidig fornemmede, at Anna var „koldsindig og modvillig i sagen“, holdt han sig væk for i stedet at gå i midlertidig tjeneste hos den danske konge. Han var med i en række kommissioner, men hans store bedrift bestod i forslaget til en reorganisering af det danske postvæsen, som var blevet oprettet i 1624. Forslaget, som blandt andet indebar en privatisering, skaffede nemlig ham selv titlen som ny generalpostdirektør. Snart opgav han tanken om frieriet.

I sidste nummer af MuseumsPosten bragte vi et portræt af Paul Klingenberg, tilskrevet hofmaleren Karel van Mander. Her ses hans kone, Elisabeth Berns, som blev malet ved samme lejlighed. Tilhører Post Danmark A/S.

... og endelig ægteskab

Alligevel blev han gift med Berns' datter allerede året efter. Det var imidlertid ikke med Anna, men lillesøsteren Elisabeth. Moderen havde sandsynligvis en finger med i spillet, da hun også havde været indblandet i „forhandlingerne“ med Anna. Store- eller lillesøster, nu havde Klingenberg opnået, hvad han ville, og hans karriere kunne for alvor tage fart.

De følgende år gjorde han postvæsenet til en overskudsforretning, var med i talrige råd og kommissioner og opnåede en privilegeret stilling i forhold til den danske krone gennem lån og krigsleverancer. Klingebergs opstigning til – og senere fald fra – tinderne kan opleves på museets nye renæssance-udstilling.

Fascinationen varer ved

Af Malene Iwersen

Zeppelinernes storhedstid løb fra ca. 1910 til 1940, men selv den dag i dag fascinerer de flyvende giganter. Kombinationen af størrelse, form, teknisk be-drift, fremskridt og økonomi var med til at skabe fascinationen omkring zeppelinene. Billet-priserne var dog skyhøje, og menigmand måtte derfor ofte nøjes med at drømme.

Zeppelinmani

Med zeppelinernes indtog blom-strede der hurtigt en hel zeppelin-industri op.

Forretningsfolk var ikke sene til at forstå, at in-teressen var lige stor, uanset om folk havde penge til en fly-vetur eller ej. Alt lige fra zep-pelin-sparebøs-ser, legetøjszep-pelinere, jule-pynt og til piber formet som zeppeli-nere var til salg, og folk købte samlerobjekter på livet løs. For mange var det det tætteste, de nogensinde kom på en rig-

tig zeppeliner. Opfindsomheden var stor, når det gjaldt produktionen af samlerobjekter, og det brede udvalg vidner om, hvor stor en rolle zeppelinene spillede i mange folks drømme og bevidsthed. Og ser man forsiden fra flere af 30-ernes drengeblade, så kan man le-vende forstille sig hvor mangen en drengedrøm, der er blevet knust, da de opdagede, at de ikke var de heldige vindere af konkurrencens hovedpræmie, som var en tur med Graf Zeppelin. Rejsen blev i øvrigt vundet af den dengang 15-årige Karl Johan Søndergaard fra Thi-sted.

Tegnere morede sig over folks begejstring, og familiemedlemmer blev i stor stil lykønsket ved fød-selsdage og højtider med postkort med zeppelinmotiver. Selv inden

Hansa besøgte København i 1912 havde man fået produceret post-kort til lejligheden:

Der blev solgt Postkort på Flyve-pladsen og en Mængde Mennesker skrev, i bogstaveligste Forstand, på stående Fod til Venner og Bekendte i Tyskland. (Berlingske Tidende, 20. september 1912).

Forside fra 1930-ernes drenge-blad „Jydsk Ung-dom“. Privateje.

Graf Zeppelin over Styding i 1931. Tegnet af Anna Maria Michaelsen Ghaibeh.

Legetøjsmodel af Schienenzeppelin. Tilhører Zeppelin Museum Friedrichshafen GmbH.

Inspirerende form

Virksomheden Maybach, som producerede motorer til blandt andet zeppelinerne og biler, var pioner i at benytte den aerodynamiske form, og firmaet var blandt de første til at lave forsøg i vindtunnel for at forbedre og udvikle transportmidlers fremdrift og hastighed. Tyskeren Franz Kruckenberg var inspireret af zeppelinerens aerodynamiske form og teknik og forsøgte at forene det med togdrift. Toget blev kaldt Schienenzeppelin – altså en skinnezeppeliner. Det blev dog aldrig til mere end en prototype; den blev aldrig sat i produktion. Men det var en del af hele den industrielle bølge, som var inspireret af zeppelinerens form, og som man kunne se gengivet i biler, motorcykler, styrthjelme og tog, for bare at nævne nogle eksempler.

Maybachs aerodynamiske design havde et meget moderne, nærmest futuristisk udtryk, som også blev benyttet uden for den industrielle branche. De tidlige forsøg med vindmodstand havde i særlig grad stor indflydelse på en hel generation af designere. Nutidens cykelhjelme er blot ét eksempel på, at denne viden stadig griber ind i nutidens hverdagsdesign.

Eftertrykkeligt indtryk

Begejstringen var enorm. Man kan selvfølgelig sige, at det er barnligt, at en hel by er på tærne for at se et

'almindeligt luftskib.' Men hvor mange har set sådan et syn før? Og hvor mange får det nogen sinde at se igen?

Dette citat fra Horsens Avis den 15. maj 1931 understreger den almene begejstring for zeppelinerne. At se en zeppeliner flyve forbi var absolut ikke hverdagskost. Var man en af de heldige, som var på rette sted på det rigtige tidspunkt, så var det noget som gjorde indtryk og dét i en sådan grad, at det aldrig blev glemt!

Anna Maria Michaelsen Ghaibeh var 3 år, da Graf Zeppelin var på sin tur rundt i Nordsøen i 1931. I dag, 75 år senere, står begivenheden stadig lysende klart for hende – faktisk er det hendes tidligste erindring. Til glæde for børn og børnebørn har Anna Maria skrevet sine erindringer, og selv om hun til daglig befinder sig i Syrien, nåede nyheden om Post & Tele Museums særudstilling hende alligevel, hvil-

ket bevirkede, at vi alle nu kan få glæde af hendes farvelagte tegninger og fine barndomserindring:

... pludselig var der een, der råbte: „Kom ud og se en zeppeliner!“ Jeg var kun tre år og vidste ikke, hvad en zeppeliner var, men jeg løb med de andre ud på gårdspladsen. (...) Onkel Hans tog mig på armen, og vi fulgte efter de andre ud på marken bag gården. Alle hjalp hinanden med at komme gennem hegnet, så hurtigt som muligt. „Se der!“ sagde onkel Hans og pegede op i luften. Og nu så jeg den, zeppelinen. De sagde det var et luftskib. Og det var virkeligt som et kæmpestort sølvskinnende skib i luften. Højt over markerne og skovene kom det ganske stille og langsomt glidende hen over himlen.

Tak til MuseumsPostens aktive læsere

I MuseumsPosten nr. 3/2005 efterlyste vi blandt bladets læsere gode historier og genstande med tilknytning til Danmark og zeppelinerne. Vi modtog flere indbringende og interessante henvendelser. Museet har ved flere lejligheder haft held med at bede om læsernes hjælp, og vi vil gerne benytte lejligheden til at takke for alle henvendelser i disse forbindelser.

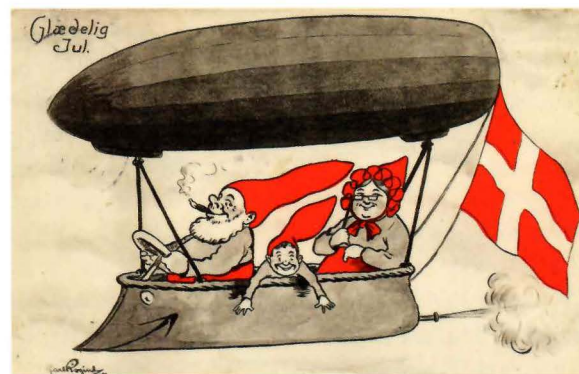
Udstillingen „Luftskibet kommer!“ kan opleves på Post & Tele Museum, 4. sal, i perioden indtil den 22. oktober 2006.

Striber af luftskibe øverst:

Legetøjsmodel af det engelske luftskib R101. Tilhører Zeppelin Museum Friedrichshafen GmbH. Foto: Jan Friis.

Striber af luftskibe nederst:

Julepynt. Tilhører Zeppelin Museum Friedrichshafen GmbH. Foto: Jan Friis.

Julekort tegnet af Carl Røgind i 1909. Privateje.

General på frierfødder

Brudte segl 4

Af Sune Christian Pedersen

I krig og kærlighed gælder alle kneb, siger man. Det kunne også være postkontrollør Christian Erlunds motto. Hans efterladte papirer fortæller om et tarveligt kneb, der efterlod en modstander i svære hjertesorger.

Conrad von Ranck var en succesfuld general og diplomat for den svenske regering. Den hessisk-fødte adelsmand var hovedarkitekten bag forhandlingerne om den svenske arveprinsesse Ulrike Leonoras giftermål med den hessiske prins Frederik, senere konge; et ægteskab af stor politisk betydning. En „giftig og svoren ærkefjende af Danmark“, skriver Christian Erlund om Ranck i sin selvbiografi.

Under Store Nordiske Krig, hvor al svensk post gennem Danmark var blokeret, benyttede de svenske diplomater sig af de hollandske og franske ambassadørers kuverter til at sende deres breve gennem Danmark med det danske postvæsen – og til at føre personlige korrespondancer. Herunder kærlighedsaffærer. Det skulle vise sig at være en dårlig ide for Conrad von Ranck. Alle diplomatbrevene blev i al hemmelighed åbnet og læst af Christian Erlund på Københavns postkontor.

Et hemmeligt frieri ...

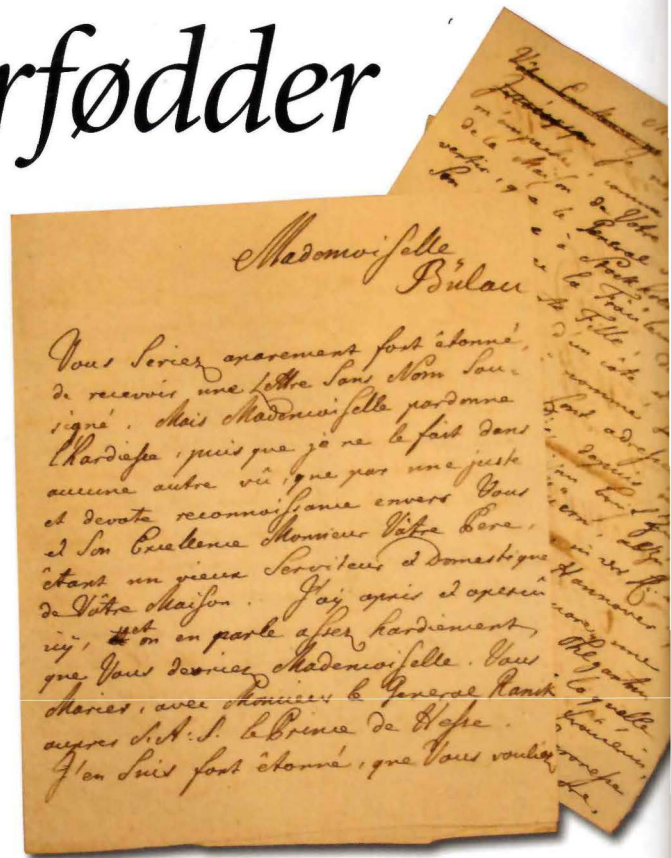
Her opdagede Erlund i februar 1715 et ægte frierbrev fra von Ranck til den hannoveranske generaløjtnant Bülow's eneste datter. Trænet som Ranck var til at føre hemmelige korrespondancer, havde han udviklet en sindrig måde til at

korrespondere med pigen, han ønskede at tage til hustru. Frirebrevene sendte von Ranck først under den hollandske ambassadørs kuvert til Hamburg, derfra „ved en købmand, meget kendt og berømt, i en konvolut med overskrift: 'Dette brev skal bestilles hos fru Wittib Heüern, at afgive, på Markedsgaden, i Hr. oberstløjtnant Stechgaums hus i Hannover'; i denne kuvert er der endnu en konvolut til mademoiselle Cathrina Öhlgarten forseglet i Hannover, og i denne anden konvolut befinder brevet til frøkenen sig“. Med samme postgang sendte von Ranck de sædvanlige kærlighedsbreve til sine elskerinder i Haag, men med andre budbringere, naturligvis.

... og en simpel ombytning

Erlund frygtede, at partiet ville drage den stærke og indflydelsesrige hannoveranske general for langt i svensk retning, til skade for den danske krone, for som han skriver: „Da jeg nu opdagede, at general Ranck på den ene side på dette tidspunkt skrev hemmeligt uden faderens vidende gennem kammerpigen [...] i Hamburg; og på den anden side samtidig skrev de skammeligste horebreve til to af hans efterladte maitresser i Haag; så tog jeg engang en af disse hæslige skrivelser, lagde den i frøken Bülow's kuvert og sendte samme af sted til den førnævnte adresse [i Hamburg] godt og vel konditioneret [må betyde: forseglet, så ingen ville fatte mistanke] mod Hannover, hvorimod jeg sendte brevet, der var tiltænkt frøkenen, til de liderlige horer i Haag vel og godt affærdigede“.

Ingen kunne altså tro andet, end at den uheldige bejler var kommet til at bytte om på kuverterne, som, understreger Erlund, var forseglet

Et af Christian Erlunds breve på formfuldendt fransk til frøken Bülow. I oversættelse lyder teksten således:

„Frøken Bülow

De bliver sikkert meget forbavset over at modtage et brev uden underskrift. Men, frøken, tilgiv denne dristighed, for jeg gør det ikke med nogen anden hensigt end en rimelig og from påskønnelse af Dem og hans excellence Deres hr. fader, da jeg er en gammel tjener af Deres hus. Jeg har hørt og opdaget, og man taler temmelig dristigt derom, at De, frøken, skal giftes med hr. general Ranck i hans højhed Prinsen af Hessens tjeneste. Jeg er meget forundret over, at De vil ...“

med allerstørste omhu, så der ikke var „den ringeste beskadigelse at bemærke“. Knebet lykkedes, skriver han. Elskerinderne blev rasende over at se sig tilsidesat, mens „frøken Bülow, som en fornem og dydig person oprørtes dybt over general Ranck's letfærdige skrivestil“.

Propaganda eller dårlig vittighed?

Det mest overraskende ved sagen er, at Erlund valgte at give sig til kende. I hans beslaglagte papirer findes kopier af breve, han sendte til både general Bülow og til gene-

Erlund omtaler konsekvent generalens elskerinder som „liderlige horer“. I starten af 1700-tallet var det dog nærmest reglen for en højadelig mand af von Rancks status at have elskerinder, lige som vi kender det fra de danske konger. At vedligeholde en amourøs korrespondance var en vigtig del af forholdet til maitresserne. Udateret kobberstik efter maleri af Jean-Baptiste Greuze (1725-1805).

ralens datter, hvor han forklarede sagen og advarede mod den svenske „libertiner“. Af brevene fremgår det, at han har kendt generalen. Han refererer gentagne gange til sig selv som „en gammel og meget ydmyg tjener af eders excellences hus“, men han kender tydeligvis mest generalen gennem korrespon-

dancer. Den grove indblanding retfærdiggør han ved, at von Ranck havde ført en hemmelig korrespondance med pigen – og Erlund tilføjer over for faderen, at „*Monsieur Ranck har fundet glæde i at bedrage over ti unge piger, hvoraf han stadig har to i Haag, som han adspredte sig med*“. For en sikker-

heds skyld nævner Erlund, at han selv har været gift i over ti år og derfor ingen personlig interesse har i pigen. Pigen fortjener en tysker, ikke en „svensker, som i 25 år har rendt som de unge libertinere“. Den subtile sammenkædning af nationalitet og dyd/ære kan umuligt være gået hannoveraneren forbi, og heri ligger vel den egentlige forklaring på Erlunds brev: Han har uden tvivl selv opfattet hele intrigen som en antisvensk propaganda-manøvre, der kunne bruges til at fremstille svenskerne som falske, upålidelige og utugtige. Et noget tyndt påskud.

Ombytningen af brevene kan vel også have været en slags meget grovkornet spøg fra Erlunds side, møntet på det danske hof, hvor han har ment, at man ville få sig et godt grin over den uheldige svensker, og lægge endnu mere mærke til den snu postspion. Derfor bragte han også historien i sin selvbiografi.

Et spøgelse ved nattetide

Om Conrad von Ranck siger man i øvrigt, at han går igen ved nattetide omkring herregården Blomsholm i Bohuslän, hvor han boede. Han så sin egen søn drukne og døde i for søget på at redde sønnen. Gift blev han altså – i juni 1718, men med Anne Meta von Schlitz. Ridende på en brun hest, ulasteligt klædt med paryk og trekantet hat møder han nu forbipasserende ved nattetide og advarer om forestående ulykker, og om hvordan man kan slippe for ulykkerne. En tilsvarende forudseenhed kunne have reddet ham fra hjertekvaler i 1715.

Atomer, protoner og neutroner

– en berigtigelse

Flere læsere har gjort opmærksom på, at fysik og kemi tilsyneladende ikke indgår i Post & Tele Museums kerneområde. Vi må medgive, at der er opstået begrebsforvirring i Mark Steadmans artikel „Guldslageren, koen

og luftskibet“ i MuseumsPosten nr. 2/2006, som er oversat fra engelsk.

For det første har vi anført, at „brint er det letteste *element* i verden“. Der skulle selvfølgelig have stået „*grundstof*“. Dernæst skrev vi, at „kvælstof har 14 *atomer*, og ilt har 16“. Her skulle vi have skrevet

„*kernepartikler*“. At brint er det letteste grundstof i verden skyldes altså, at det har det laveste antal kernepartikler (protoner og neutroner) i atomet.

Vi beklager forvirringen og takker de opmærksomme læsere for berigtigelsen.

Tilbagedatering

Dette postkort befinder sig på Det Kongelige Bibliotek. Fotografiet er taget af Holger Damsgaard. Det er Valdemar Andersen yderst til højre på hans og malerkollegaen, Harald Moltkes, udstilling på Den Frie i 1912. Juliane ses til venstre – i herlige sivsko.

Af Louise C. Larsen

De fire malerier fra Valdemar Andersens serie „Brevets gang“, som blev udstillet i Cafe Hoved-telegrafen i begyndelsen af året, viser sig at være malet 17 år tidligere end antaget.

L angt over midnat, kun et par timer før den officielle åbning af Landsudstillingen i Århus 1909, faldt tegneren Valdemar Andersen ned fra taget af den triumfbue, han var ved at lægge sidste hånd på. Han og hans malerhold kæmpede til det sidste for at nå at blive færdige, og han var allerede på dette tidspunkt så berømt for sine dekorationer overalt på Landsudstillingen, at kongen besøgte ham på hospitalet for at vise sin respekt.

Beviset

Men adskillige knoglebrud holdt ikke Valdemar Andersen fra at fuldende de allersidste detaljer, og derved kan vi dokumentere, at de otte lærreder i Post & Tele Muse-

ums eje blev til i 1909 og ikke i 1926, som det blev beskrevet i MuseumsPosten nr. 4/2005.

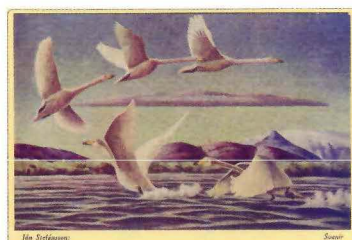
Fra hospitalssengen skrev han hjem til sin Juliane, om hun ikke ville sende prospektkort af København til baggrund for de postbilleder, han skulle lave over et brevs begivenhedsrige vej fra brevskriver til modtager. Det centrale billede for Valdemar Andersen var den dame, der postede brevet. Hun skulle stå i et typisk, københavnsk miljø, og valget faldt på den dengang helt nye rådhusplads, hvor vi

kan se stilladset omkring tårnet på Paladshotellet. Det stod først færdigt i 1910. Et lille stykke reklame for resten; for også hotellet blev udsmykket af Valdemar Andersen. Til gengæld mangler lurblæserne i horisonten, for de kom til senere som et resultat af Landsudstillingen.

Desværre findes der ingen fotos af maleriernes ophængning dengang. Til gengæld er Post & Tele Museums originale malerier en sjældenhed, for de fleste dekorationer gik tabt, da udstillingen lukkede.

Paladshotellets røde tårn med stillads omkring anes i maleriets baggrund til venstre for Rådhusstårnet. I dag kaldes bygningen Palace Hotel.

Nordens svaner fylder 50

Af Erik Jensen

På Nordens Dag den 30. oktober 1956 udgav Danmark for første gang nogensinde frimærker med et motiv, som også blev benyttet af et – ja, faktisk fire – andre lande. Frimærkernes tilblivelse varede hele fem år!

Ideen om et nordisk frimærke med fem flyvende svaner som fælles motiv blev fostret af Foreningen Norden i et brev til de fem nordiske poststyrelser allerede i 1951. På Nordisk Postforenings konference i marts samme år var der principiel enighed om at tilslutte sig ideen, men af praktiske årsager kunne den først gennemføres senere.

På den ene side skulle de enkelte lande for at opnå en vis kvalitet og ensartethed blive enige om at lade alle landes frimærker fremstille på det samme trykkeri, og på den an-

den side skulle de enkelte landes frimærkers karakteristika så vidt muligt bibeholdes. Desuden fandt man det nødvendigt, at de enkelte medlemslande forinden konsulterede deres respektive regeringer om deres syn på sagen.

Spørgsmålet gik kort og godt i udvalgt, men da landenes regeringer også bifaldt ideen kunne man senere på året vedtage, at frimærkets komposition skulle vedtages efter bedømmelse af en tegning udført af en udvalgt kunstner fra hvert af landene Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige.

Nordens svaner

Svanemotivet havde sit udspring i Hans Hartvig Seedorff Pedersens digt fra 1946, „Svanerne fra Norden“, som er en hyldest til det frie fællesskab i de fem lande, der er symboliseret ved hver sin svane.

På Nordisk Postforenings konference i juli 1953 forelå udkast til et frimærke fra danskeren Viggo Bang, finnen Signe Hammarsten-

Janson, nordmanden Johs. Haukland og svenskeren Mark Sylvan. Island deltog med en illustration til digtet af kunstneren Jón Stefánsson. De delegerede ønskede dog først at træffe en afgørelse, når de havde set prøvetryk i frimærkets størrelse. Prøvetrykkene skulle laves af det svenske frimærketrykkeri, men de blev først klar til den næste konference i september 1954.

Man enedes da om at vælge det danske bidrag og besluttede, at frimærkerne (to fra hvert land) skulle være klar til levering fra det nu udvalgte fælles svenske frimærketrykkeri i sidste halvdel af 1956. Såvel prøvetryk som frimærker blev graveret af den svenske chefgravør Sven Ewert.

Udgivelsen

Den 1. oktober 1956 bekendtgjorde de fem nordiske landes postvæsenere samtidigt, at de „for at understrege den nordiske samhørighed og

Fortsættes på side 10

Gottorfer Codex

Af Birgitte Agersnap

Et dansk krigsbytte fra 1713 giver os på smukkeste vis indblik i renæssancehavens plantevækster.

Gottorpernes endeligt

I 1713 erhvervede Danmark sig et særligt smukt og unikt krigsbytte. Det skete under den Store Nordiske Krig, da det anstrengte forhold mellem hertugdømmet Slesvig-Holsten-Gottorp, Gottorperne, og Danmark kulminerede, og danskerne beslaglagde de gottorpske dele og siden inkorporerede i de slesvigske i 1721. Blandt danskeres krigsbytter var biblioteket fra Gottorp Slot, som rummede Gottorfer Codex; et fire album stort værk med 101 plancher og i alt 377 afbildninger af et stort udvalg af plantevæksterne i Gottorp Slotshave.

En blomstermaler

Det kom på mode i Europa at lade sin have afbilde af dygtige blomstermalere, som „portrætterede“ hver enkelt plante. I 1649-59 hyrede hertug Frederik III (1597-1659) den veletablerede blomstermaler Hans Simon Holtzbecher (o.1610/20-1671) til at portrættere den vældige slotshave til Gottorp Slot på denne måde. Ud over at være en fryd for øjet giver malerierne os

En løgvækst som denne *Scilla peruviana* L. blev købt af generalpostdirektør Paul Klingenberg den 4. august 1660 til hans have i Hanerau, hvor den blev plantet i en krukke midt i bed nr. 28. Illustration fra Gottorfer Codex.

indblik i, hvordan renæssancehaven var prydet af alverdens sorter og variationer. Ligesom i haverne vises her brugs- og prydplanter på lige fod blandt hinanden; asparges, brændenælde, salvie, tulipaner og figen.

Udstillingens billeder er gengivelser af planter, der også fandtes i Paul Klingenberges haver. Codex'et og ikke mindst slotshaven var kendte i tiden, og Klingenberg har

formodentlig selv stiftet bekendtskab med Holtzbecher, idet deres kredse krydsedes i det dengang lille Hamborg. Blomstermaleren logerede nemlig hele sit kunstnerisk aktive liv hos byens svenske postmester.

Udvalgte plancher fra Gottorfer Codex er ophængt i Cafe Hovedtelegraphen i perioden 11. august – 22. oktober 2006.

Fortsat fra side 9

betydningen af det nordiske samarbejde på forskellige områder på Nordens Dag den 30. oktober 1956 udgiver nogle særlige frimærker med fælles motiv.“

Hvert land udsendte frimærkerne i to værdier i rød, henholdsvis blå farve.

Ved tre senere lejligheder har de nordiske lande udgivet frimærker med fælles motiv – i 1969 (vikinge-

skibe fra helleristning), i 1973 (Nordens hus i Reykjavik) og i 1977 (åkander på rent vand – miljøsarbejde).

Herefter ændrede de nordiske postvæsenere på præmisserne. Fra og med 1980 er der hvert tredje år blevet udgivet fælles nordiske frimærker med individuelle, nationale motiver, der knytter sig til et fælles tema, som i 1980 var „Eldre brugsbunst“, i 1983 „Turisme“ og så fremdeles. Seneste fællesnordiske

frimærkeudgivelse er „Nordisk mytologi“ fra 2004, og Færøerne, Grønland og Ålandsøerne har også gennem flere år deltaget i frimærkefællesskabet.

Se „Nordens svaner“ fra 1956 og en kavalkade over senere udgivne fællesnordiske frimærker i Frimærkekabinettet på 3. sal fra den 24. oktober 2006.

Flyv med zeppeliner!

Af Liv Skovholm

Museets forhal er fuld af flyvende zeppelinere i miniformat i efterårsferien, hvor børn og voksne kan fjernstyre en model af en zeppeliner og deltage i konkurrencen om at vinde en af modellerne.

Modellen flyver efter samme princip som luftskibet Graf Zeppelin gjorde i 1931, da det fascinerende fartøj besøgte Danmark. Få et ene-

stående indblik i, hvordan luftskibene fungerede og oplev ved selvsyn, hvor lang tid det tager at vende zeppelineren i luften, selvom den kun vejer få hundrede gram.

I museets forhal har vi opført en bane, hvor du kan teste dine evner som luftskibskaptajn. Gennemfører du banen, deltager du i lodtrækningen om en fjernstyret zeppeliner.

Aktiviteten er gratis, når entréen til museet er betalt.

Tag dig i agt for fritflyvende zeppelinere i museets forhal i dagene 14.-15. samt 17.-22. oktober 2006.

Museumsformidler Henrik Rem Rasmussen mestrer kunsten at styre en zeppeliner. Lad os se, om du også kan!

Ny udstilling „går i luften“ – på internettet

Af Martin Rovang Jensen

Post & Tele Museums populære særudstilling „Luftskibet kommer!“ går online. Se eller gense de imponerende giganter i en underholdende og farverig internetudstilling, der kommer hele vejen rundt om luftskibenes mange bedrifter.

Alle, der er bidt af en gal zeppeliner, kan efter udstillingens lukning den 22. oktober 2006 klikke sig ind på Post & Tele Museums hjemmeside. Her kan man gå på opdagelse i luftskibenes fascinerende historie, som levende og spændende vækkes til live gennem utallige anekdoter, genstande, fotos og videoklip. En stor del af materialet har aldrig tidligere været gjort tilgængeligt for en bredere offentlighed, så det er en enestående chance for at få et spændende indblik i livet ombord på et luftskib.

Især de mange sjældne videoklip

giver en fornemmelse af 'at være der selv'. Man kan ikke undgå at føle sig lidt svimmel, når man ser den vindblæste mekaniker kravle ned ad stigen til motorgondolen, eller miste pusten, når man ser det enorme luftskib Graf Zeppelin svæve over tilskuerne på landingspladsen.

Du kan selvfølgelig læse om luftskibenes avancerede teknik, rejser til fjerne lande og store betyd-

ning for datidens kommunikation på hjemmesiden, men derudover rummer udstillingen også en række skæve vinkler på luftens giganter – skøre postkort med luftskibsmotiver, køers blindtarme til brug for de store gasceller, og chimpansen Susie, der rejste med som passager, er alt sammen med til at fortælle luftskibenes historie på en ny og overraskende måde.

Mekanikere i en af zeppelinerens motorgondoler – fotograferet over Berlin i 1933.

DET SKER PÅ POST & TELE MUSEUM:

Frimærkeudgivelser

23. august 2006 udkommer to EUROPA-frimærker med børnetegninger og fire frimærker med danske veteranfly, der udgives i 100-året for Ellehammers første flyvning.

10. november 2006 udgives fire frimærker med værker af COBRA-malere.

Til 30. december 2006

Mestergravøren

Verdens hidtil mest produktive frimærkegravør, den polskfødte svensker Czeslaw Slania, døde i 2005. I Frimærkekabinettet på 3. sal præsenteres gravøren og eksempler på hans danske produktion. Omtalt i MuseumsPosten nr. 2/2006.

Til 22. oktober 2006

På rejse med Ferdinand og Graf Zeppelin

Born i alderen 5 til 10 år kan opleve særudstillingen „Luftskibet kommer!“ med en trykt gå-selv-guide fuld af opgaver, spørgsmål og aktiviteter og deres helt egen zeppeliner-scrapbog.

11. august-22. oktober 2006

Post & Planter

– havevandring i renæssancen med generalpostdirektør Paul Klingenberg.

Historien om Klingenberges storhed og fald fortælles i omgivelser, der illustrerer hans store interesse for haver: Museets foyer og 1. sals balkon omdannes til en 1600-tals lyst-have. Omtalt på siderne 2-3. Se også side 8.

13. oktober 2006 kl. 18-24.

Kulturnatten

Se aftenens program på museets hjemmeside.

6., 13. og 20. september 2006

Foredrag

Post & Planter

Som led i Golden Days arrangementerne afholdes tre foredrag om udstillingens temaer. To foredrag vil omhandle havekunst i renæssancen og et foredrag vil omhandle Klingenberges storhed og fald. Foredragene er gratis, men tilmelding er nødvendig. Se nærmere oplysninger på museets hjemmeside.

Til 22. oktober 2006

Luftskibet kommer!

Et besøg i udstillingen er det tætteste, du nogensinde kommer på at få en flyvetur med det luksuriøse luftskib Graf Zeppelin, som satte alt i stå på sin vej, da det besøgte Danmark i 1931. I udstillingen er bl.a. genskabt dele af luftskibets gondol med en betagende scenografi, som giver dig en fornemmelse af at flyve i luftskibet. Omtalt på s. 4-5 og 11.

14.-22. oktober 2006

Efterårsferien

Museets forhal er fuld af flyvende zeppeline-re i miniformat i efterårsferien, hvor børn og voksne kan fjernstyre en zeppeliner-model og deltage i konkurrencen om en af model-lerne. Se side 11.

NB! museet er lukket mandag den 16. oktober 2006

Café Hovedtelegraf

11. august-22. oktober 2006

Gottorfer Codex

Farverige reproduktioner af plantevækster i renæssancens haver, udført af blomstermaleren Hans Simon Holtzbecher. Omtalt på side 8. Ophængningen udgør en del af udstillingen Post & Planter, der er omtalt på s. 2-3.

MUSEUMS posten

NR. 3 / AUGUST 2006

Udgivet af:

© Post & Tele Museum

– en fond stiftet af

Post Danmark A/S og TDC A/S.

Redaktion:

Birgitte Wistoft (ansv.)

Erik Jensen

Layout: Finn Evald

Repro og tryk: Centertryk, Holbæk

MuseumsPosten udkommer fire gange årligt og tilsendes gratis ved henvendelse til museet. Næste nummer udgives i november 2006.

Oplag: 28.000

ISSN 0909-1920

Forsiden: Man kan næsten fornemme blomsternes duft og mærke de sprøde blade i malerens minutiøse skildring af *Tulipa gesneriana*. Planche 46 i Gottorfer Codex, bd. 1. Gouache på pergament, 505x385 mm. Tilhører Den Kongelige Kobberstiksamling. Se artiklen på side 8 samt omtalen af udstillingen „Post & Planter“ på siderne 2-3.

Åbningstider:

Museet

Tirsdag-lørdag kl. 10-17,

onsdag dog kl. 10-20,

søndag kl. 12-16.

Mandag lukket.

Café Hovedtelegraf

Købmagergade 37, 5.

Tlf. 33 41 09 86

Samme åbningstider som museet, men køkkenet lukker en time før museets lukketid og er også lukket kl. 16-17:30 på onsdage.

STUDIEHUSET

Valkendorfsvej 9

Tirsdag-fredag kl. 10-15 samt den

første lørdag i måneden kl. 10-15.